

Havørnen

Foto: Canva.dk

**Faglig læsning & faglig skrivning
om dyrene fra Naturama**

Rød tekst

Havørnen - Danmarks største rovfugl

Havørnen er den største ørn, der lever i Europa. Havørnen findes også i Danmark. Den har været forsvundet fra den danske natur, men vendte tilbage i slutningen af 1990'erne. I dag er bestanden i fremgang. Læs med her og bliv klogere på havørnen.

Videnskabelig klassifikation:

Klasse: Aves (fugle)

Orden: Accipitriformes (rovfugle)

Familie: Accipitridae (høgefamilien)

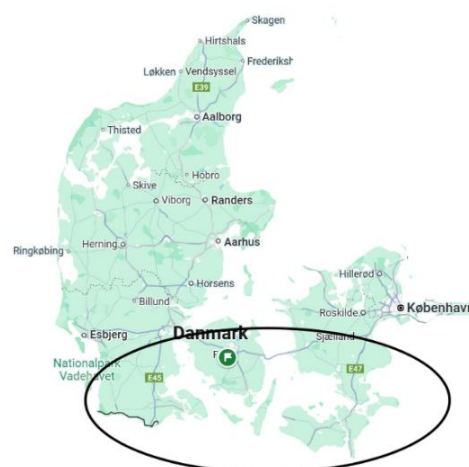

Foto: Naturama.dk

Levested og foretrukne habitat

Havørnen er udbredt i det meste af landet, men de fleste ynglepar findes i det sydlige Danmark. Havørnen finder sin føde i og omkring vandet, og med en kystlinje på over 8000 km er Danmark et ideelt hjemsted for havørnen. Havørnen slår sig gerne ned i områder med tæt bevoksning og store skove.

Havørnen bygger nemlig sin rede højt oppe i træerne, så den kan have et overblik over potentielle fjender. Træerne skal være store og stærke nok til at bære reden. Havørne kan nemlig bygge reder, der er to meter i diameter og vejer over 100 kilo.

Udseende

Havørnen er en kæmpe stor ørn. Kroppen fra næb til halespids kan blive mellem 70-92 cm. Endnu mere imponerende er dens vingefang. Nogle havørne har et vingefang på op til 2,5 meter! Det gør den nem at genkende fra jorden, når den svæver højt oppe i luften. Havørnen kaldes også for "den flyvende dør" på grund af sit store vingefang.

Havørnens fjer er brune. Dens hoved og hals er lidt lysere end resten af kroppen, og halefjerene er hvide. Næbbet er stort, gult og krumt. Den krumme form er perfekt til at flå og flæns sit bytte i mindre stykker.

Foto:Naturama.dk

Havørnen har også store kløer. Den bruger sine kløer til at gribe og fastholde sit bytte.

Havørnehunner er typisk større end havørnehanner. Hunner vejer 4-7 kilo, hvorimod hanner typisk vejer 3-5 kilo.

Føde

Havørnen er en toprovdyr, der jager og spiser mange forskellige dyr. Havørnen spiser for eksempel gerne fisk som aborre, gedder og ørreder. Den kan fange fiskene ved at cirkulere højt over vandet for pludseligt at styrtdykke ned og fange fiskene med sine skarpe kløer. En havørn kan nå en topfart på op til 150 km/t, når den dykker efter sit bytte.

Foto: Canva.dk

Havørnen jager også gerne fugle, der lever på vandet, for eksempel blishøner og ænder.

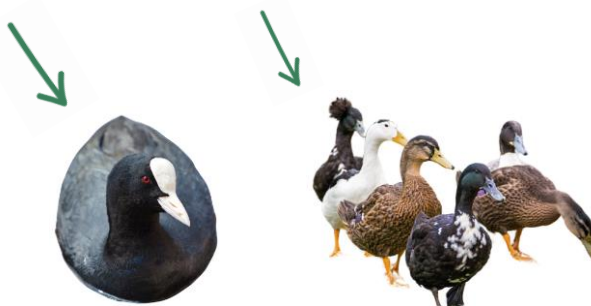

Foto: Canva.dk

Havørnen nupper også gerne æg fra andre fugles reder, hvis muligheden byder sig. Sidst men ikke mindst er havørnen også en ådselæder. Den spiser døde dyr, den måtte finde på sin vej. Havørnen er med andre ord ikke kræsen, og den er derfor enormt dygtig til at tilpasse sig nye miljøer.

Tilpasninger

Havørnen har flere tilpasninger, der gør den til en dygtig jæger og et toprovdyr. Her kan du læse om tre:

1. Syn: Havørnen har et skarpt syn. Når den svæver rundt oppe i luften, kan den se sit bytte på flere kilometers afstand.
2. Kløer og næb: Havørnens næb og kløer hjælper den med at fange og dræbe sit bytte. Når havørnen først griber fat, borer den sine skarpe kløer ind i sit bytte og slipper ikke igen. Det krumme næb bruger den til at flænsede byttet i mindre dele.
3. Brede vinger: Havørnen har et stort og bredt vingefang. Den kan svæve længe i luften uden at blive træt. Når den får øje på sit bytte, dykker den med op til 150 km/t.

Foto: Naturama.dk

Formering og yngelpleje

Havørnen er meget omsorgsfuld over for sine unger, og den passer dem omhyggeligt.

Redebygning: Først bygger havørnen en rede. Den vælger altid redens placering med omhu. Reden ligger for det meste højt, da havørnen skal have et godt overblik og beskytte ungerne mod mulige rovdyr. Reden fores med bløde materialer som græs, mos og dun, så ungerne ligger trygt og varmt.

Æglægning og rugetid: Hunnen lægger typisk ét til tre æg i reden, som både hunnen og hannen skiftes til at ruge på i omkring 38-40 dage. Mens den ene forælder ruger, jager den anden og bringer mad til reden. Når æggene klækker, er ungerne meget små og afhængige af forældrene, bl.a. ift. føde.

Lære at flyve: Efter cirka 10-11 uger begynder ungerne at lære at flyve.

Forældrene opmuntrer dem til at tage små spring og øve sig i at bruge deres vinger, og de bliver ved med at fodre dem, indtil de kan klare sig selv.

Selvstændighed: Når ungerne er blevet dygtige nok til at flyve og jage selv, forlader de reden, men de kan stadig vende tilbage til forældrene, hvis de har brug for hjælp, indtil de er helt selvstændige.

Trusler og beskyttelse

Den største trussel mod havørnen er mennesket. Her følger tre eksempler på, hvordan vi mennesker har haft en negativ indflydelse på havørnebestanden.

1. Jagt: Havørne blev tidligere jaget og skudt af mennesket, da de blev set som en trussel mod fiskebestande og husdyr.
2. Giftstoffer: Vi mennesker har udledt giftstoffer som PCB til naturen. Disse stoffer påvirkede havørnenes evne til at få unger. Giftstoffet påvirkede havørnens æggeskaller, så de blev så tynde, at de gik i stykker under rugningen. På den måde faldt bestanden af havørne drastisk.
3. Opdyrkning af land: Vi mennesker fylder meget i naturen, hvilket har bevirket, at vi har fjernet mange af havørnens naturlige levesteder. Vi har fældet mange skove og omlagt jorden til marker. Vi har også drænet store vådområder og omlagt dem til marker.

Havørnen er i dag heldigvis en fredet fugl i Danmark. Det betyder, at man beskytter havørnen ved at passe på dens levesteder.

Vidste du...

at hvis der er flere unger i reden, får den stærkeste ørn tit mest mad. Det betyder, at den svageste ørneunge nogle gange dør. Dette kaldes inden for biologiens verden "*survival of the strongest*".

Ordforklaring

Ørn: en gruppe af rovfugle.

Vingefang: længden på havørnens vinger.

Ådselæder: et rovdyr, der spiser et dødt dyr.

Ruge: ørnen sidder på sine æg for at holde dem varme.

Giftstoffer: stoffer, vi mennesker opfinder og anvender i forskellige materialer.

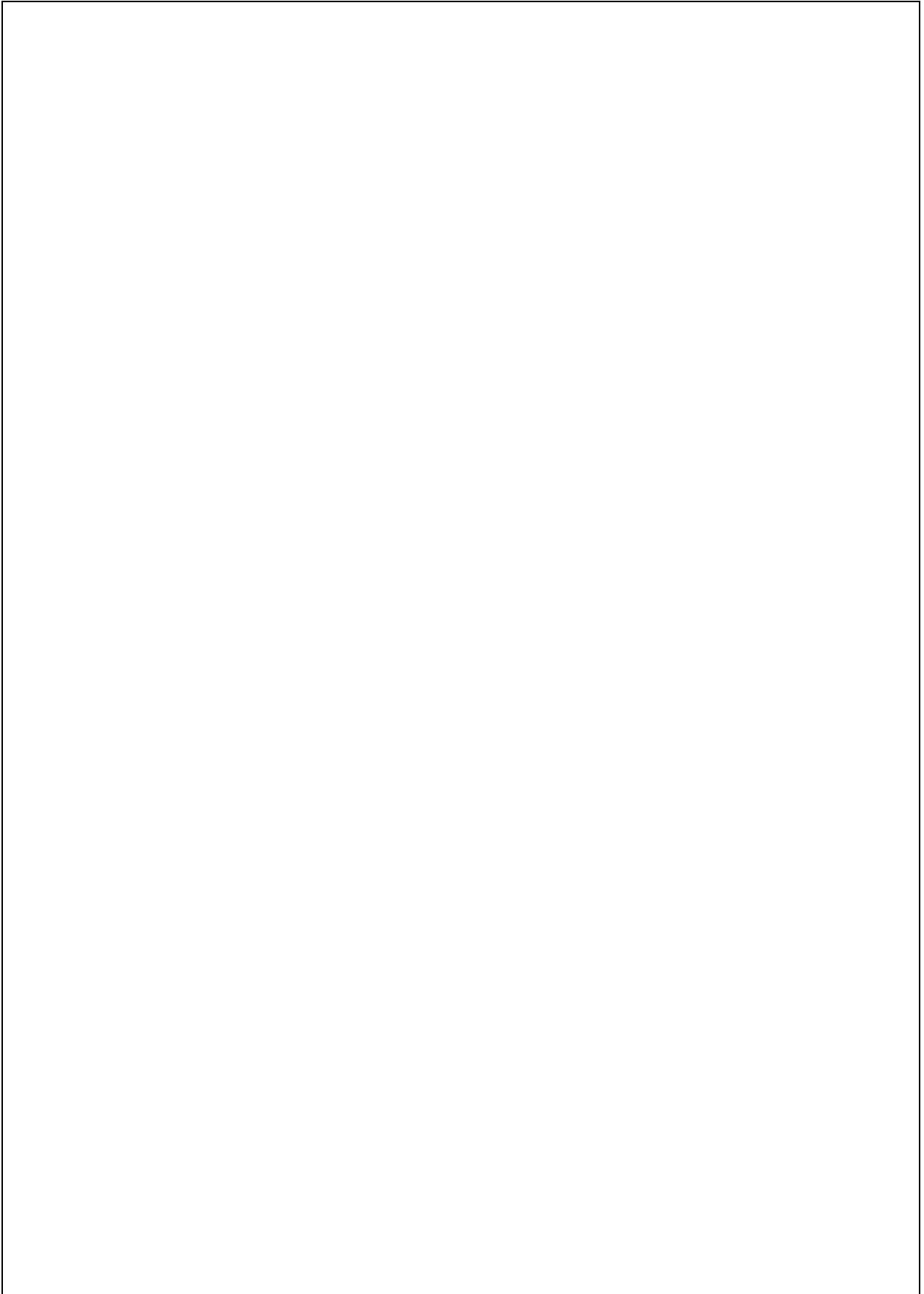
Opdyrkning: når vi tager et område jord og omdanner det til marker.

Fakta om havørnen

- En af de største rovfugle i Europa med et vingefang på 2-2,5 meter.
- Den vejer op til 3-7 kg (hunnen er større end hannen)
- Havørnen spiser fisk, vandfugle, små pattedyr og ådsler
- Den lever tæt på kyster, søer og fjorde
- Udbredelse: Nord- og Østeuropa samt dele af Asien.
- Trussel: Havørnen var engang truet af jagt og giftstoffer, men har det bedre nu takket være beskyttelse.

Tegn en havørn der jager et byttedyr

FIND ORDENE

Kan du finde følgende ord:

REDE

HAVØRN

VINGEFANG

ROVFUGL

NÆB

FLÆNSE

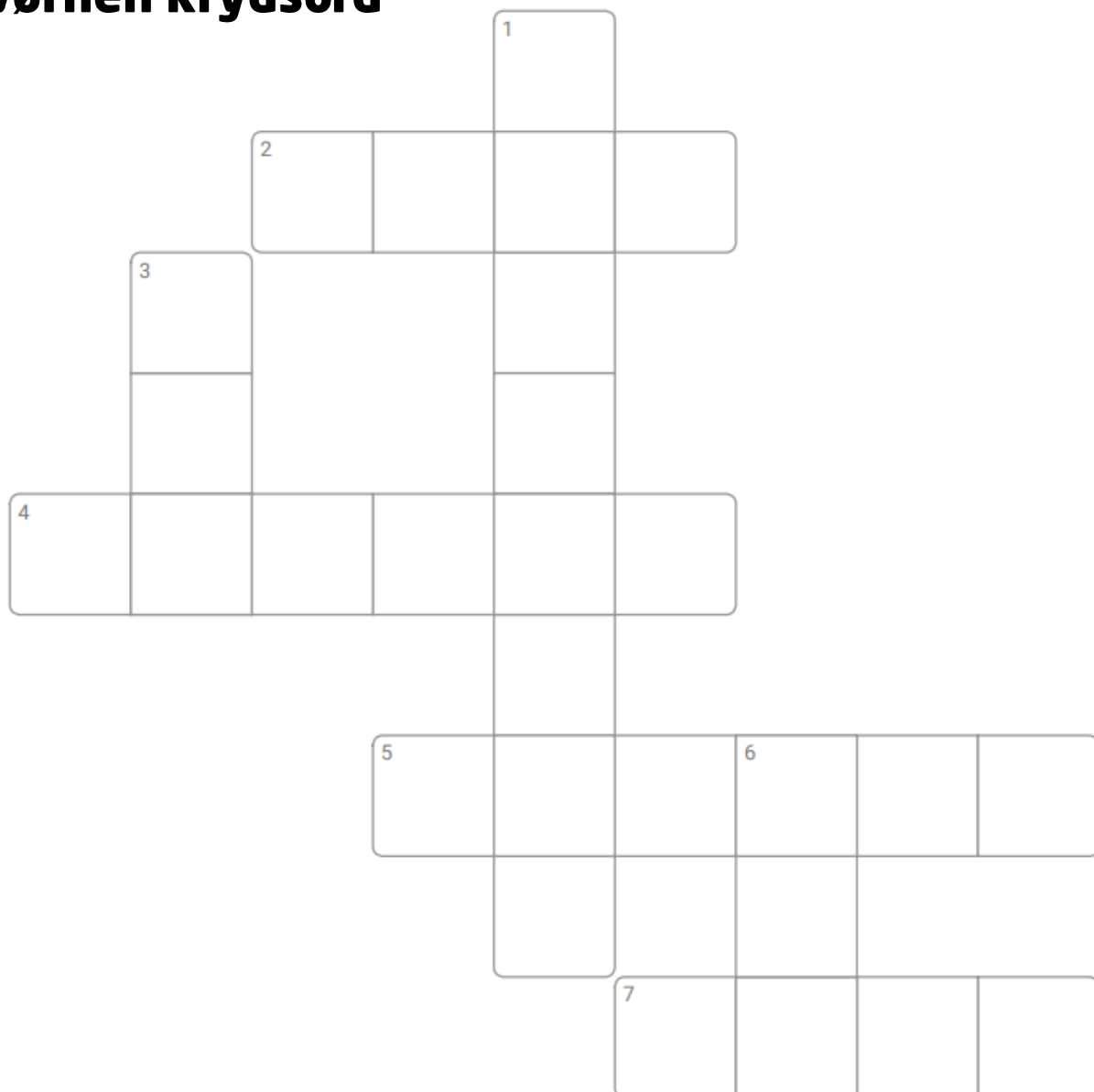
FISK

KRUM

C	K	R	U	M	T	E	R	F	L	Y	D
F	N	L	P	M	H	K	O	O	T	H	P
I	A	D	Y	B	U	G	O	D	I	A	I
S	W	E	O	L	A	R	B	E	E	V	C
K	S	Y	M	O	S	F	N	X	D	Ø	N
E	F	R	E	D	E	R	I	N	G	R	I
R	L	B	R	S	T	T	W	U	S	N	C
S	Æ	D	B	O	K	I	R	A	G	R	A
R	N	P	N	Æ	B	E	C	A	V	U	N
G	S	O	W	U	C	T	T	O	I	N	S
D	E	C	R	O	V	F	U	G	L	R	N
E	S	R	V	I	N	G	E	F	A	N	G

Havørnen krydsord

Lodret

1. Hvad gjorde havørnens æg skrøbelige?
3. Farven på havørnens næb?
6. Hvad ligner havørnen, når den svæver rundt i luften?

Vandret

2. Farven på havørnens halefjer?
4. Hvad bruger havørnen sit næb til?
5. Er havørnen et rovdyr eller byttedyr?
7. Hvad farve er havørnen?

Rigtige svar i vilkårlig rækkefølge:
Gul, rovdyr, flænse hvid, brun, giftstof

Nu er det dig

Skriv en sammenhængende faglig tekst, hvor du skriver om havørnen. Du skal bruge din tekst til en fremlæggelse om havørnen på Naturama.

Din tekst skal indeholde svar på følgende:

1. Hvor lever havørnen?
2. Hvordan jager havørnen?
3. Beskriv havørnens udseende og særlige tilpasningsevne.
4. Formering og yngelpleje – hvordan foregår det?
5. En beskrivelse af de trusler havørnen står, og har stået, overfor. Find f.eks. ud af hvad PCB er.
6. Faktaboks der opsummerer vigtige pointer i din tekst.
7. Din tekst skal bakkes op af billeder.

Brug teksten som du har læst. Du må også gerne søge yderligere information på nettet eller biblioteket.